

La cova de Santa Caterina

Xavier Mundet i Tarrés

Andreu Sàbat, en el capítol 10 del seu llibre sobre Santa Caterina, parla de la imatge de la santa i dóna una versió molt particular sobre com es va trobar aquesta imatge, i també ens parla de la cova, on segons ell es va trobar la imatge.

“Ja tinch dit ab lo discurs tinch fet al lector, que tot lo que escriuria en lo present llibre, àuria vist, llegit o sabria per persona digna de fe y crèdit, y com ab lo present capítol tinga de tractar de la imatge es en lo altar de dita capella y hermita, la qual es de pedra tant hermosa y bella y galant, que no apareix sie feta de mans de personas humanes, sinó angelicals y divinas, la qual dexa pasmats y admirats als qui aquella miran, vahent tanta gentile-

sa que no son fora de la dita hermita, que ja restan ab desitg de tornari y contemplar aquella. Y com jo hagué cercat y mirat molts y diferents papers per veure si podria trobar com y de que manera se es portada la dita imatge en dita capella y de hont es eixida, y qui ha fet aquella, may he pogut trobar com era estat, sols diré que he entès a oir als passats, los quals deyan haver-ho antes a dir a sos antecessors, y que era tradició pública, y se era sempre dit, que la imatge de dita Sta. se era trobada dins una cova hi ha en dita muntanya, y cerca de dita capella, en la qual hi ha un oratori o Capelleta, y la cova sota de aquella, en la qual jo so entrat moltes y diferentes vegadas, em la qual cova fonch trobada, y que en aquella la haurian recondida y amagada alguns devots de dita Santa Catharina, en lo temps que los moros se apoderaren de Espanya y de dita vila y montanya.... y crech jo molt com tinch dit, que los dits tres hermitans qui isqueren de la montanya de Montserrat per sercar lloch solitari y apte per poder fer llur abitació, y viurer vida heremetica, y no haverne trobat altre mes apte, es molt cert que inspirats de dita Santa Catharina vingueren en aquest lloch y comensaren a fabricar dita Capella y Hermita a invocació de dita Sta. Catharina, per tenir la dita Sta. sa image escondida cerca de ahont fabricaren, y que despues ara sia que lo Sr. ho manifestas als dits hermitans o aixibe a algun devot o devotas o ab senyals o altrament y trobaren dita imatge, y la posaren en dita Capella y hermita, ahont N. Sr. Deu per sua intercessió fa tantas maravellas, com se veu clarament, y veuran los curiosos ab lo llibre Segon, del miracles que ab la ajuda de Deu tench comensat, y penso acabar quan sia fora del primer, tot lo de dalt dit es tradició antiga.”

A la revista *Emporion*, i corresponent al seu primer període, es publicà una part de la història de Santa Caterina, segons el llibre d'Andreu Sàbat, que és el que també ens ha servit de referència sobre tot el que sabem de la història de l'ermita.

En el capítol referent a la imatge de Santa Caterina, hi ha un peu de pàgina que parla de la cova, que val la pena de reproduir íntegrament i que diu: “Lo dia 17 de octubre de 1876, jo, Joaquim Ferrer y Vidal, he estat en la hermita y he volgut examinar la cova de que parla Sàbat en est Capítol. Sota del oratori o Capelleta que ell diu, no pot entrar-s'hi, perquè sols hi ha un finestró de uns dos pams o dos y mitg de quadro, guarnit de pedra picada y clos ab una creuera de ferro, però per allí he introduït una caña ab un cap de ciri encès y vist que esta molt embarrassat de pedras que sens

dubte las hi ha anat tirant, y aixó privar formar concepte de la cova. ¿Quan millor hauria estat, y seria encara tencar ab paret aquell recinto, ab porta per entrar-hi, sobre la qual hi hagués una inscripció, que transmetés la tradició y que eixís es pogués entrar i visitar la cova? Sàbat diu que ell havia entrat moltes vegades en la Cova, de lo qual se segueix que llavors no estava closa com ara, y no se compren perquè la clogueren, perquè no feren constar la tradició per medi de una làpida, donant lloch al olvit, y una idea que desde llavors ensá corregué en boca del públic idiota, de que aquell forat no tenia fonda, y comunicaba ab lo mar.

Cosas del vulgo! Aixís essent jo jove per los anys 1820 ha vas sentir.”

La capella exterior a
l'ermita de Santa
Caterina
(foto Xavier Mundet)

Pel que es diu en aquest peu de pàgina, sembla que l'opinió era (en aquell moment), que sota de la capelleta es trobaria l'entrada de la cova. De totes formes, per poder-ho confirmar, s'hi haurien de fer excavacions, les quals en comportarien la destrucció. No s'ha trobat cap document referent a la construcció de la capelleta, com tampoc cap dada o motiu que expliqui el perquè d'aquesta construcció tan propera a l'església de l'ermita. Crida l'atenció el fet de l'entrada que hi ha sota de la capelleta i que està

tancada per una retxa, i que a part de les pedres i algunes deixalles que hi ha, s'entreveu com un forat que fos tapat per pedres o runes. Andreu Sàbat parla de la capelleta o oratori i de la cova sota d'aquella.

En la revista *Emporion* de data 9 de desembre de 1934 hi figura la següent notícia: "Ha passat uns dies entre nosaltres, el nostre bon amic, el torroellenc resident a València, Sr. Josep Vidal, el qual ha ofrenat una artística majòlica valenciana per a l'ermita de Santa Caterina."

És la que hi ha a la capelleta.

En la documentació sobre l'ermita que hi ha a l'Arxiu Municipal es troben diverses referències a la cova dels anys 1700, posteriorment no es troba res més. Així, el 8 d'agost de 1723 es paga una lliura a Damià Artigas, manyà, per una retxa per la cova amb els seus guarniments.

El 16 d'octubre de 1723 es paguen a Josep Torres, escultor de Figueres (possiblement parent d'en Joan Torres, l'autor del retaule) nou lliures, per dues imatges de Maria i Josep per la cova de la capella.

El 20 de maig de 1724 es paguen a Fèlix Pi, daurador de Girona (és el mateix que havia daurat el retaule), trenta-tres lliures per daurar dues guarnicions dels quadres (els del presbiteri), pintar la retxa de la cova i altres que s'afegiren al retaule.

El 12 de gener de 1726 es paguen al mateix Fèlix Pi set lliures per daurar i encarnar la imatge de M. Santíssima i St. Josep per la cova (és de suposar que són les que va fer en Josep Torres per la cova l'any 1723), i pintar dues àguiles i dos lleons de ferro per tenir les llànties. No s'especifica si són de la cova o bé són les que hi ha al presbiteri de l'altar de l'església.

El 12 de febrer de 1743 es paguen també a Fèlix Pi vint lliures a preu fet, per repintar i pintar dins la capella, la seva cova i resseguir tots els encerrats de pintura que es trobaven a l'església, i altres coses...

L'existència de la cova de què ens parla Andreu Sàbat, després de les notes que hem trobat de les feines que s'hi havien fet, encara que poques, sembla que no deixa dubte, així com la font Aribosa; el problema és poder determinar la seva ubicació.

Si com diu Andreu Sàbat ell va entrar-hi diverses vegades, havia d'èsser un forat d'una mida força grossa, ja que havia de permetre que una persona s'hi pogués estar dreta, i si a més hi havia imatges i una retxa, és de suposar que s'hi podia resar.

No hi ha constància que s'hagin fet exploracions buscant la cova, ja que la seva existència era pràcticament desconeguda.

Imatge de l'interior del forat que hi ha sota la cepelleta (foto Xavier Mundet)

La font Aribosa sembla que és segur que va existir, entre altres raons, perquè no és lògic fer una ermita en un lloc sense aigua. No devia ésser gaire cabalosa ja que les obres que es feren a partir del 1700 per amarrar la calç pujaven l'aigua amb burros des del molí de Bellcaire.

Les primeres notícies de la cisterna se situen pels voltants de 1704.

Andreu Sàbat, en el capítol 11 del seu llibre, on parla dels privilegis atorgats a l'ermita, explica l'entrega de la relíquia de Santa Caterina per part d'un tal doctor Mateu Morató, prevere i domer de l'església parroquial de la vila de la Bisbal.

Fem un incís per dir que la manera com va arribar la devoció de Santa Caterina a la vila es desconeix. Segons Josep Vert, varen ésser els comerciants catalans que anaven als països de l'orient mediterrani els qui varen portar la devoció a la santa, però mirant dades ens hem trobat una capella de Santa Caterina a la catedral de Tui, una imatge al museu de Zamora, un quadre a la catedral vella de Salamanca, una capella a Mundaka (País Basc), i també és la patrona de la ciutat de Jaén, entre d'altres, per la qual cosa això de ser una santa mediterrània, sembla que no, almenys no totalment.

Andreu Sàbat, en aquest capítol, ens escriu el següent: "Y temporal official del Illustrissim y Rssm. Sr. Don Fra Gregorio de Percero, per la gracia de Deu y de la Sta. Sede apostòlica, Bisbe de Gerona y del Consell de sa Magestat. Alts Rvs. Sagristà y preveres de la comunitat de la iglesia parroquial de Sant Genís, y Magnífichs Consols y Consell de la vila de Torroella de Montgrí, Salut en lo Sr. Sapiau com per lo Doctor S.T. Mateu Morató, prevere y Domer de la iglesia parroquial de la vila de La Bisbal, nos es estat exhibit y presentat un acte autentich, rebut en poder de Antoni Axada, notari públic de Barcelona, als 10 de maig del dit any 1642, ab lo qual consta que lo Rsm. Fra Dalmau Serra, mestra de Sacra Teologia, Generalisim, mestre de tot lo ordre de N. S. De la Marce de la redemció de cautius cristians, de una caixa que esta dins de un hermari, ahont estan moltas reliquias de or y argent del monestir real de N. S. De la Marce, de la ciutat de Barcelona, dins la qual caixa hi ha Reliquias de molts Sts., de diversos Summo Pontifices y Reys, a dit monestir donades en diversos temps, las quals ab molta veneració, estan veneradas en la iglesia de dit monestir, y entre altres Santas reliquias, hi sont las de Sta. Catharina V. y

M., en la caixa, dit Generalisim, com ab lo mateix acte esta contingut, en presencia de dit notari y testimonis, ha treta una reliquia de dita Sta. Catharina, y aquella posada dins de una capsa de fust blanca, closa y segellada, ab lo sagell de la religió me la ha entregada y feta donació ab dit acte, al dit Morató, a efecte de que la entregas y consignas a la iglesia ahont tindria devoció, y oberta per nos dita caixa, dins ella avem trobat dita reliquia de Sta. Caterina, la qual es de llargària de cerca de un pam, que aper esser de la pantorrilla de la Cama, y així nos ha suplicat li dones llicencia per poder ab la veneració y decència que es deu, entregarla a nosaltres, perquè en dita iglesia parroquial de Torroella de Montgrí, sie perpetuament venerada. Y nos plenament informats de la devocio tenia a dita Sta. Catharina, y que quiscun any lo dia de la sua festa, y altres dies assenyalats, ab molta gran devocio, ab solemna professó, anau a la Capella de la gloriosa Santa, que esta cituada en lo peu de la montanya de Montgrí, en la Vall de nomenada Sta. Catharina del terme de dita vila, prenent aquella en totas necessitats per patrona y advocada vostra. Ab tenor dels presents, vos consedim y donam llicencia que pugau acceptar dita santa reliquia, y posar aquella a un reliquiari de argent, porque puga esser perpetuament venerada per tots los faels christians, y que lo die que per lo dit Mateu Morató, se fará entrega, se fassen las festas y demostracions de alegrias, que millor vos apareixera, en fe de las quals avem manat fer las presents, sota escritas de ma nostra, y segellades ab lo segell del vicariat ecclesiastic de Gerona, als 30 de juliol de 1642. Don Franch de Aymarich, Vicarius Generalis de Officialis de dicti Vicary Generalis Officialis mandato Antoniu Marti, notari, Vicariatus Gerunda expedit.

Y la R. Comunitat y Consols, ab aquella reverencia y honor que es deu y ab molt gran goig y alegria, acceptaren dita reliquia, ab moltas accions de gracia ne feren al dit Doctor Mateu Morató.

Tot ho trobaran ab lo acte en la notaria de la present vila, dit die y any. Y la dita universitat en referiment de gracies feren grans festas, comensant lo die antes de la presentació, que fou la vigilia de dita Sta. Catharina, ab gran lluminarias y invencions de foch, que la nit apareixia clar de die, y lo endemà pujaren dita relíquia ab professó a la dita Sta. Casa y hermita, ab molta solemnitat y veneració, y ab molta música y excelentissima cantoria, ab molt concurs de gent dels havitans de dita Vila y forasters, y después ensá que totas las vegades que pujan ab professó a la dita Sta. Casa, que quiscun any que es lo dia de dita Sta. a 25 de novembre y la

tercera festa de pasqua, y altres vegadas, que la Comunitat y Universitat per devoció, o per algunas pregarías, pujan ab professo en dita Sta. Casa aportant la dita relíquia, ab lluminària de atxas, ab solemnitat, la qual relíquia esta guarnida en la dita iglesia, ab un reliquiari de plata dorat, y aquella esta guardada en la dita iglesia, ab los demes reliquiaris y plata de dita iglesia.”

No hi ha més dades de la relíquia, ni se n'ha trobat cap referència.

Actualment s'ofereix a l'adoració dels fidels una relíquia molt petita, que no se sap d'on procedeix, ni el seu contingut.

Referent a la imatge de Santa Caterina que hi ha actualment, és obra de l'escultor Rafael Solanich, és d'alabastre i fou regalada pels excombatens de la guerra del 1936. No cal ésser gaire expert per veure que no té cap lligam amb el retaule. Poca gent es recorda de la que hi havia abans de la guerra. Aquesta l'hem vista sempre.

En Miquel Cruset, de Serra de Daró, quan el vaig entrevistar sobre el temps que hi havia estat amagat, em va dir que no recordava res de la imatge de Santa Caterina.

Amb ell hi era també en Joan Ferrer Aulet, de l'Armentera. La filla d'en Joan Ferrer, la Sra. Dolors Ferrer Puig, em va dir que el seu pare, quan hi havia estat amagat, l'havia dibuixada, cosa que vol dir que la imatge, l'any 1938, era a l'ermita. Ens ha ensenyat el dibuix que va fer el seu pare i ens ha permès fer-ne una fotocòpia. Ens ha tractat amb molta amabilitat i ens ha donat tota classe de facilitats.

També, una persona em va comentar una vegada que la imatge havia estat amagada, segons li havia dit un membre del comitè (en Pallí), però que ell mateix no es recordava del lloc.

En Joan Badia Homs m'ha fet arribar una còpia d'una postal antiga que va fer el fotògraf L.Roisin de la imatge que hi havia abans de la guerra, que coincideix amb una fotocòpia d'en Josep Vert, si bé aquesta porta els atributs de la santa (l'espasa, la corona, la palma i la roda del martiri), que sembla que eren de llautó i que no eren fixos, és a dir, que es podien treure.

De moment és l'únic document fotogràfic que he trobat de la imatge. Els administradors treballem amb la idea de posar una rèplica el més perfecta possible de la imatge, en substitució de l'actual.

La imatge vella
(foto L. Roisín)

Dibuix de santa
Caterina realitzat per
Joan Ferrer